

Az est fénypontja a braziliai Bahia állam katonai rendőrségének bemutatója volt. A rendőrtisztek énekkel, táncsal, capoeira bemutatóval örvendeztették meg a közönséget. Itt egyértelműen lemérhető volt az elmúlt egy hét hatása: míg a megnyitón még csak a brazilok perdültek azonnal táncra zene hallatán, a záróeseményen már mindenki rögtön talpon volt, amikor megszólalt a rendőrzenekar. A rendőrség egyébként azért add ilyen műsorokat, hogy barátságosabb képet alakítson ki magáról a polgárok között, hogy közelebb kerüljön hozzájuk.

A helyi „art-educatodorokkal”, művészettel nevelőkkel beszélgetve egyértelmű volt számomra, hogy mekkora jelentősége volt ennek a kongresszusnak a helyi pedagógusok és művészek számára. Elgondolkodtató az is, hogy Brazíliában és általában Dél-Amerikában nem igazán választják szét a művészeteket; a zene, a tánc vagy a képzőművészet állandó társa a színháznak és drámának az oktatók és a közösségben dolgozók kelléktárában. Sok európai országból érkező ember inkább a művészeti ágak egymással folytatott presztízsharcáról számolt be. Mivel Brazíliában az állami oktatás rengeteg hiányossággal küzd, nagyon sokan dolgoznak önkéntesként vagy aktivistaként a közösségekben gyerekekkel és felnőttekkel egyaránt. Ebben a közösségi munkában rendkívül nagy szerepe van a művészeteknek. Szívmelengető volt látni: annak ellenére, hogy maguk is mindennapos megélhetési problémákkal küzdenek, mégis ilyen sokan dolgoznak önkéntes alapon a közösségért, a közösségek művészetek segítségével való megváltoztatásáért.

A kongresszus szervezőit a gazdasági világválság – támogatások, adományok emiatti elmaradása – és a szakmai program főkoordinátorának megbetegedése (a kongresszus előtt másfél hónappal történt életmentő műtete) nagyban visszavetette. Ennek ellenére működő, a tolmácsolás területén pedig kiemelkedően jól működő kongresszuson vehettem részt, amely természetesen tükrözte a helyi problémákat, sajátosságokat is, és ez nyilván másképp nem is történhet.

Utazásomat a Nemzeti Kulturális Alap pályázatán nyert összeg tette lehetővé, ez fedezte az útiköltségem és az éves IDEA-tagdíjunk összegének nagy részét, emellé sajnos 30% önrészt kellett vállalnia egyesületünknek. Ezért tudta most csak egy emberi képviselni Társaságunkat. Azt remélem, hogy három év múlva Párizsban sokkal többen ott lehetünk!

Nyíltszíni taps

Almássy Bettina beszámolója, a nürnbergi Festival Schultheater der Länder-ről

Németországban az iskolai színháztársulatok fesztiválját egészen más elvek alapján rendezik meg, mint nálunk szokásos. Minden évben meghirdetnek egy központi témát, s országszerte erről való gondolkodásba kezdenek a színháztársulatok. Életkori megköötések nincsenek, együtt játszik gyermek és fiatal felnőtt. Majd felmenő rendszerű válogató után kerül sor az egyhetes találkozóra, ahol minden szövetségi állam egy-egy csoporttal képviselteti magát. A központi témát járják körbe a workshopok és a fesztiválon megrendezett konferencia előadásai is. A gálahét rendezvényeinek helyszíné évről évre stafétaszerűen változik a szövetségi államok között. Viszonylag új hagyományként (harmadik éve) meghívják egy külföldi csoportot is. Idén nekünk volt szerencsénk vendégszeretettel élvezni, s betekintést nyerni színházi gondolkodásuk tendenciáiba, Bajorország középkort idéző csodavárosában, Nürnbergben.

A csereprogram keretében, 2011-ben – a tervek szerint – a Magyar Drámapedagógiai Társaság lát majd vendégül egy német csoportot Debrecenben, a XX. Weöres Sándor Országos Gyermekszínházi Találkozó záró fesztiválján.¹ De addig is, íme, egy marék morzsa, egy falat ízelt az élményből, amiben részünk volt.

Az első szembetűnő jelenség a színház függönyének kiiktatása volt. A színészek és a közönség elszigetelésének feloldása szinte minden előadásban tetten érhető volt, a szereplők a nézőtérre érkeztek vagy kifordulva kommenteket fűztek a montázsokból felépült előadásokhoz, vagy tanácsot kértek a folytatáshoz, de ezek a megmozdulások nem brechti W-effektként értelmezhetők, inkább a szereplők és a nézők közötti közvetlen kapcsolat megteremtése motiválta. Volt, hogy ez remekül sikerült, volt, hogy öncélú játékká lett, dramaturgiai szempontból következmény nélkül maradt. Az egyik előadásban arra kérték a nézőket, hogy mondják el, milyen egy nagymama, aztán az előre bekészített kellékekkel felvérteztek egy csoportbeli szereplőt –, bár előtte megkérdezték, hogy van e kedve valakinek eljátszani egy ilyen nagyit. Miután

¹ Egyesületünket Meszlényi-Bodnár Gyöngyi képviselte a fesztiválon. Külön köszönetünk a szervezésért Joachim Reiss úrnak, a német szövetségi szervezet vezetőjének.

sokan jelentkeztek, sajnálattal vették tudomásul, hogy senki nem jelentkezik, tehát a csoporton belül kell megoldani a játékot. S a történet folyt tovább. De, mint már említettem, volt, hogy működött a nézők közvetlen bevonása. Az egyik legnagyobb szellemi élményem a Schleswig-Holstein állam csoportjának Cellphone Slaves című előadása volt, ami ugyan inkább hasonlított egy performanszhoz, mint egy hagyományos színházi előadáshoz, de hát itt a korlátok döngetéséről van szó, miért zárnánk hát be a befogadói tudatot? A játéktér két oldalán vetítívászon, egyiken betűk, melyeket a szereplők pólóján is látunk, s a betűket számok követik, a betűvel megjelölt pólókat viselő szereplők telefonszámai. A másik kivetítő vásznon élő internet kapcsolatban váltakoznak a szereplők Facebook-oldalai. E számokon és internetes elérhetőségeken keresztül a közönség közvetlenül irányítja a színpadi történéseket: SMS-ekben, facebookos üzenetekben adják az általuk kiválasztott szereplőknek az instrukciókat. S a szereplők, megkapván az üzenetet, szolgálisan végrehajtják azt. Itt valóban nem a rendezés határozza meg a 60 perces műsort, a nézők bármelyik pillanatban beléphetnek, megváltoztathatják az eseményeket... Az idő előrehaladtával a közönség egyre bátrabb és egyre pofátlanabb parancsokat osztogat. Így csakhamar bégetnek, nyávognak, ugrálnak, pofozkodnak a szereplők, olykor megkívánt mondatokat tesznek közzé, s ha kell, megsza badulnak pólóiktól. Egy utasítást a következő utasítás érkezéig monoton módon végeznek a színpadon állók. A publikum hangos ünneplésbe kezd, mikor az ő kedvükért teljesít a kiszemelt áldozat. Dadaizmusi katyvasz alakul ki a színpadon, s zsi bongva ünnepel a nézőtér. Egyszer csak elszakad a cérna s a színpadi világ önálló életre kel, a szereplők dühödten vágják a földhöz mobiltelefonjaikat s tapossák agyon a rajtuk uralkodót, az őket bábként mozgató készüléket, melynek oly sokan rabjai vagyunk. S ez a kép a Facebook által kiszélesíthető a szájber világra, a tömegkommunikáció számos megnyilvánulására, mely megfolyt, megaláz, és észrevétlen irányít. Kérdés, hogy van-e bennünk is annyi spiritusz, hogy összetörjük hamisan csillogó világunk? Távoztunkban Büchner szavai jutottak eszembe: „Bábuk vagyunk mindnyájan, ismeretlen hatalmak dróton ráncigálnak, nem mi magunktól mozgunk”. Mindezt anélkül, hogy a rendezés egyértelművé vulgarizálta volna a metaforát. Szerintem zseniális volt. A gyerekek nem sokat értettek belőle.

Érdekes volt az is, hogy a nézők, ha nem voltak a darabok központi tényezői, akkor sem váltak a tőlük függetlenül zajló események passzív szemlélőivé. Kurjongattak, sóhajtoztak, huhogtak, bele-bele kiabáltak vagy énekeltek, fittyet hányva a színház keretei között nálunk érvényes szociális viselkedési mintákra. A szereplők gyakran együtt, kóruszerűen szólaltak meg, többnyire torkukszakadtából ordítva felénk. Ez nekem kissé félelmetes volt.

Az előadások fő szervező elvei a képiség és a zeneiség lettek. A pszichológiát alárendelték a látványnak. A technika csodás birodalma főszereplővé lett, maga mögött hagyva az épp akkor megszülető színház varázsát. Jó, de legalább, táva maradt a szánk. Igaz volt olyan produkció is, ahol a projektor használata nem mutatott több érdekességet, mint egy falusi kultúrház mozija, melynek vásznáról ügyetlenül vágott, és forgatott amatőr filmek láthatók, s ilyenkor a szereplők háttal állva a népes publikumnak, gyönyörködtek – ki tudja hányadszor – a saját filmjükben. S én, a távolról érkezett vendég, vágyva vágytam a háta takarta arcokat.

A Rajna-vidéket képviselő csoport Was guckst du? című előadásának csodálatos képei viszont szavak nélkül is beszéltek. Az árnyjátékra épülő előadás vegyítve volt különféle vetítési technikákkal, amitől mi egyik ámulatból a másikba estünk. A játék a vászon előtt kezdődött, hús-vér fiatalok váltak önmaguk árnyává egy virtuális világban, melynek arctalan szabadsága identitásvesztéshez vezethet. Az előadás felvázol egy világot, ahol a nick nevekkel elvész valami fontos, és a háromdimenziós színes világot egy fekete-fehér kétdimenziós kép váltja fel. Ki vagyok én, és ki az, akire nézek? Ezt boncolgatja. Az előadás közepe táján egy vetítés szakítja félbe az árnyak játékát, szép fiatal lány arca jelenik meg, vonásai észrevétlenül átrajzolódnak, s lesz belőle egy egészen más karakter, majd újra mozdul a szemöldök, mozdul a száj, változik a haj és már egy férfi néz ránk, aztán újra formálódik, majd megint módosul, valami furcsa varázslat szerint észrevétlenül alakul. De ki ez? Kik ezek? Én vagyok és Te vagy. Fórumtársaink és ismerkedő chatpartereink. Bárki meglapulhat a képek mögött! Más nevében írok, más arcot használok, s már én is elhiszem, hogy csinos vagyok, fiatal és szép. Más nevéhez írok, más arcához beszélek, de mi lesz ennek a vége? Szappanbuborékokat fújkalunk a levegőbe, s leszünk a magunk által kreált világ foglyai, a buborék belsejébe kerülvén tehetetlenül lebegünk, és tudjuk, egyszer kipukkan ez az illatos burok, s félni kezdünk, mi lesz akkor? A színpadon a szereplő menekülne, de a buborék nem ereszi, meleg bura voltát kényelmetlen hidegség veszi át. A játészó már alig fér el, ki akar törni! Aztán hirtelen a buborék kipukkan és sötét lesz. Csodálatos képpel zárul az előadás, a vetítő vásznon színes fények jelennek meg, a szereplők kilépnek mögüle, átvonulnak a színen, óriási árnyukat maguk után vonszolva. És ekkor jön a meglepetés, a karakterek a vásznon hagyják kimerevedett árnyékukat s távoznak, kilépve az Internet arc-

talanságából, vállalván saját magukat. Fényes lesz a színpad, a jövő kivilágosodik, s az ember nem hagyja, hogy elnyelje őt az árnyvilág.

Az efféle látványorientált darabok záró akkordjaként léptünk színpadra. Előadásunk kisméretű színpadra, kamaratermi körülményekre van kitalálva, olyan helyszínre, ami felerősíti a játék finomságait. Nürnbergben ilyesfajta tér nem létezett, így kénytelen aréna rendezések terében kerestük a megoldás lehetőségeit. Az óriás színpadra egy kis színpadot építettünk, s világítottuk ki úgy, hogy az némiképp hasonlítson a tervezetthez. Műsorunkat magyar szöveggel adtuk elő, német szinkrontolmáccsal. A tolmács szerepét, *Helmut Varkoly*, a helyi gimnázium végzős hallgatója vállalta magára, aki egyébként egész héten a segítségünkre volt. A publikum a számára szokatlan játékmódot és színpadi gondolkodást egzotikus csemegeként értékelte. A fesztivál honlapján megjelent kritika így számol be az eseményről:

„Kicsi, de finom. Egy igazi gyöngyszem Magyarországról. A budapesti vendégcsoport rövid, de tömör előadása sikeres zárása volt a színházi fesztiválnak. A kis csoport nem csak a darab hosszával (a mennyiséggel) volt hatással, hanem a minőséggel: egyszerű díszlettel, egyszerű történettel mutatták meg az élet spontaneitását, azt, hogy bármi megtörténhet. A játékos testbeszéde és színészi játéka meggyőző, plasztikusan jelenítették meg a közönség előtt a történetet. Bár a megértéshez szükséges fordítás elterelte egy kicsit a figyelmet a színészi alakítástól, de nem vette el jelentősen az előadás élvezetét. Különösen képszerűen hatottak a metaforák, amelyekkel a csoport a nézőket gondolkodásra ösztönözte. Az élet, mint játszótér, a hinta vagy a csúszda, mint kritikus elemek. Ha egyszer lecsúsztál, nincs, ami többé visszatartson és az a kísérlet, hogy megállítsd, csak fájó kezeket okoz. A darab elgondolkodtató, anélkül, hogy moralizálna, teli van energiával. Egy kicsit olyan, mint egy Oscarra jelölt rövidfilm. Rendezte: Almássy Bettina”

Zárásként álljon itt néhány gondolatszilánk a gyerekektől, a Cylinder Alapfokú Művészeti Iskola Zsiványvár csoportjának tagjaitól, Cseh Domokostól (13), Dian Csengétől (15), Dunai Dalmától (14), Ferencz Brigittától (13), Stupek Katától (15) és Szórádi Ildikótól (11):

- *Jó volt, bár az előadásokból nem értettem szinte semmit.*
- *Üvegpalatákra számítottam, de kellemes meglepetésként ért a város „régisége”. A vár melletti ifjú-sági szállóban töltöttük a napjainkat, többnyire az estéket és a reggeleket, amikor egymást próbáltuk kivenni az ágyból.*
- *Még Imax moziba is mentünk, az érdekes volt, csak unalmas. Az Ildi és a Bettina el is aludt. Pedig drága volt nagyon.*
- *Mi voltunk a záró előadás. Később léptünk fel, mint ahogy ki voltunk írva, mert kavarodások voltak, ezért nem volt idő arra, hogy kiélvezhessük az előadás utáni pillanatokat, merthogy utána rögtön kezdődött a záró beszéd.*
- *Volt egy árnyjátékos előadás, amiben semmi színészet nem volt, viszont nagyon jól megcsinálták, és nekem kifejezetten tetszett.*
- *A mi előadásunk teljesen másfajta, mint az övüké, ezért kicsit furcsállhatták, de azt mondták, tetszett nekik.*
- *A workshop az izlandi vezetővel érdekes és vicces volt, az ott megismert német színjátszókkal később, ha lehetőség volt rá, mindig váltottunk pár szót.*
- *A legtöbb darab médiával kapcsolatos része (legalábbis számunkra úgy tűnt) kivetítőkön megjelenő videókból, internetes oldalakból, zeneszámokból állt, ez egy pontig szórakoztató volt, azután érdeklenné vált, a színészi játék kisebb hangsúlyt kapott, és hiányoztak azok az érzések, megoldások, amik a színházat színházzá teszik.*
- *Többen megszólítottak minket az esti záróbulin, nagyon lelkesen, ékes, illetve gyenge angolsággal elmondták, hogy mennyire tetszett nekik a darabunk. Ezért megérte két óráig techno zenére táncolni... azt hiszem.*
- *Voltunk az állatkertben és vettem egy egérkét. Láttunk sok delfint, nagyon cukik voltak.*
- *Elég érdekesnek találtam a német közönséget, akármilyen történt a színpadon, mindent lereagáltak valami féle hanghatással, amiket a végére mi is megtanultunk és csináltuk is. Muris volt.*
- *Nekem nagyon tetszett a fesztiváliúság, amihez interjút is készítettek velünk.*
- *A kaja nagyon finom volt, és még választani is lehetett.*
- *Egész jól megvoltunk hatan abban a kis szobában, csak a hétvége fele akartuk megölni egymást.*
- *Nem kaptunk akkora tapsot, mint amekkorára számítottam, de a bulin tizennégyen is megdicsértek.*
- *Most így, a vonaton ülve, ahogy felidéztem a hetet, boldogan gondolok vissza arra, hogy mennyit neveltünk, és mennyi vicces dolog történt velünk.*